

УДК 336:658

Чуй І. Р.,

irina_chui@ukr.net, ORCID ID: 0000-0002-8795-4514,

Researcher ID: E-9653-2019,

к.е.н., доц., доцент кафедри фінансів, економічної безпеки, банківської справи та страхового бізнесу, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

Мицак О. В.,

o.myttsak@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-3681-4666,

Researcher ID: F-7312-2019,

к.е.н., доц., доцент кафедри фінансів, економічної безпеки, банківської справи та страхового бізнесу, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ СУБ'ЄКТІВ БІЗНЕСУ ІТ-СЕКТОРА

Анотація. У статті досліджено галузеві особливості формування та використання фінансових ресурсів суб'єктів господарювання ІТ-сектора України. Систематизовано перелік видів діяльності, суб'єкти яких генерують інформаційні чи цифрові продукти, і, таким чином, авторами віднесено до ІТ-сектора. Проаналізовано стан суб'єктів бізнесу ІТ-сектора у 2022 році та його динаміку через призму експорту комп'ютерних послуг, кількості підприємств та фізичних осіб-підприємців; зайнятих у цій сфері працюючих, обсягу діяльності за період 2010-2022 рр. Виявлено певні закономірності в особливостях фінансування підприємств ІТ-сектора впродовж 2018-2022 рр., зокрема нарощення величини фінансових ресурсів відбулося завдяки збільшенню суми і частки власного капіталу. На обсяги фінансування підприємств не вплинула суттєво криза, пов'язана з карантинними обмеженнями, впровадженими у зв'язку з пандемією Covid-19, а протягом дії воєнного стану, введеного у 2022 році, галузь змогла знайти такі формати роботи, яким не перешкоджали перебої з постачанням електроенергії, повітряні тривоги та безпосередні військові дії. Виявлено пропорційний зв'язок між збільшенням прибутку та обсягом фінансових ресурсів, задіяних ІТ-підприємствами для своєї діяльності. Завдяки зростанню постійного капіталу фінансова стійкість за власним капіталом і довгострокова фінансова стійкість за постійним капіталом посилилася. Виявлено, що для підприємств ІТ-сектора порівняно з підприємствами України загалом коефіцієнти фінансової стійкості вищі та нижча залежність від позикового та інших видів залученого капіталу. Висновками з проведеного дослідження є: вітчизняний ІТ-сектор навіть в умовах воєнного стану розвивався достатньо динамічно: постійно зростали кількість ІТ-підприємств та ІТ-ФОП, обсяги залучених інвестицій та експорт ІТ-продуктів і послуг; сукупний капітал підприємств зростає як за рахунок нарощення власного капіталу, так і завдяки залученим ресурсам на довго- та короткостроковий період.

Ключові слова: ІТ-сектор, бізнес-моделі ІТ-сектора України, фінансові ресурси, власний капітал, постійний капітал, залучені фінансові ресурси.

Chuy I. R.,

irina_chui@ukr.net, ORCID ID: 0000-0002-8795-4514,

Researcher ID: E-9653-2019,

Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance, Economic Security, Banking and Insurance Business, Lviv University of Trade and Economics, Lviv

Mytsak O. V.,

o.myttsak@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-3681-4666,

Researcher ID: F-7312-2019,

Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance, Economic Security, Banking and Insurance Business, Lviv University of Trade and Economics, Lviv

FEATURES OF FINANCIAL MANAGEMENT OF BUSINESS ENTITIES IN THE IT-SECTOR

Abstract. *The article characterizes sectoral features of the formation and use of financial resources of business entities in the IT-sector of Ukraine. The list of activities, the subjects of which generate information or digital products, is systematized, and, thus, the authors attribute them into the IT-sector. The state of business entities in the IT-sector in 2022 and its dynamics are analyzed through the prism of exports of computer services, the number of enterprises and individual entrepreneurs; employed in this area, the volume of activities for the period 2010-2022. Regularities in the peculiarities of financing enterprises in the IT-sector during 2018-2022 have been identified, in particular, the increase in the amount of financial resources was due to an increase in the amount and share of equity. The volume of financing of enterprises was not significantly affected by the crisis related to the Covid-19 pandemic, and during the martial law imposed in 2022, the industry was able to find such formats of work that were not hindered by interruptions in the supply of electricity, air raids and direct hostilities. A proportional relationship between the increase in profit and the amount of financial resources used by IT-enterprises for their activities has been identified. Due to the growth of constant capital, the financial strength of equity and the long-term financial stability of constant capital have been strengthened. It has been found that for enterprises in the IT sector compared to enterprises in Ukraine in general, the coefficients of financial stability are higher and dependence on debt and other types of attracted capital is lower. It has been found that the coefficients of financial stability for enterprises in the IT-sector compared to enterprises in Ukraine are higher and debt dependence is lower. The conclusions of the study are: the domestic IT-sector, even under martial law, has been developing quite dynamically: the number of IT enterprises and IT sole proprietors, the volume of attracted investments and exports of IT products and services have been constantly growing; the total capital of enterprises grew both due to the increase in equity capital and due to the attracted resources for the long and short term.*

Key words: IT-sector, business models of the IT-sector of Ukraine, financial resources, equity, constant capital, attracted financial resources.

JEL Classification: G32, L86, M20

DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1205-2023-74-12>

Постановка проблеми. ІТ є одним із провідних секторів української економіки, який стрімко зростає. Серед послуг, що надаються у сфері телекомунікації, комп'ютерних та інформаційних послуг, переважають саме комп'ютерні (більше 74 % у 2022 р.). Вітчизняна ІТ-галузь здебільшого орієнтована на експорт. Останні 10 років обсяг експорту тільки комп'ютерних послуг зростає у середньому на 24 % щороку й у 2022 році досяг майже 2,8 млрд дол. США. Починаючи з 2000 року, експорт збільшився зі всього 3,7 млн дол. США до більше 3 млрд дол. США у 2021 році.

У свою чергу, представники Асоціації "ІТ-Ukraine" зазначають, що ІТ-галузь – це драйвер економіки країни, внесок якої характеризується: формуванням іміджу держави як інвестиційно привабливої; залученням інвестицій в економіку; створенням понад 100 тис. нових ІТ-робочих місць; сукупними податковими надходженнями до бюджету в сумі 36 млрд грн (за 2016-2020 рр.) та ін. [11].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання управління фінансовими ресурсами підприємств розглядалися у працях вітчизняних та зарубіжних науковців. Вивчення літературних джерел із проблем управління фінансовими ресурсами показало, що вагомий внесок теоретико-методичного та практичного характеру у вивчення означеної проблематики зробили такі вчені, як М. Бердар [1], Д. Ванькович [2], Ю. Вінц [3], С. Джерелейко [4], І. Зеліско [5] та інші.

Дослідженню теоретико-методичних аспектів понятійного визначення та аналізу капіталу підприємств через призму оцінювання їхньої фінансової стійкості присвячено наукові статті Н. Нестеренка і Д. Ребріної [6], О. Мицак, І. Чуй і О. Демковської [7].

Водночас під час оцінювання особливостей формування і використання фінансових ресурсів суб'єктів господарювання ІТ-сектора України слід враховувати, що існують різні типи ІТ-компаній (переважно працюють за моделями аутсорсингу, аутстафінгу та стартапів і не є учасниками вітчизняного ІТ-ринку). У більшості випадків основний інтерес ІТ-компаній, які зосереджені в Україні, – це підбір висококваліфікованих фахівців для роботи над проектами іноземних інвесторів та замовників. Водночас мало хто з дослідників ІТ-сектора зосереджував свою увагу на проблемах фінансування його суб'єктів та напрямках зміцнення їхньої фінансової стійкості.

Постановка завдання. Метою дослідження є виявлення особливостей та закономірностей управління процесами формування та використання фінансових ресурсів суб'єктів бізнесу ІТ-сектора України, аналіз їхньої фінансової стійкості у системі управління фінансовими ресурсами та її зміцнення в процесі реалізації фінансової стратегії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Частка експорту комп'ютерних послуг у ВВП із 2010 року зросла з 0,19 % до 1,71% у 2022 році, а загалом в експорті послуг – із 2,1 % до 30 % (рис. 1).

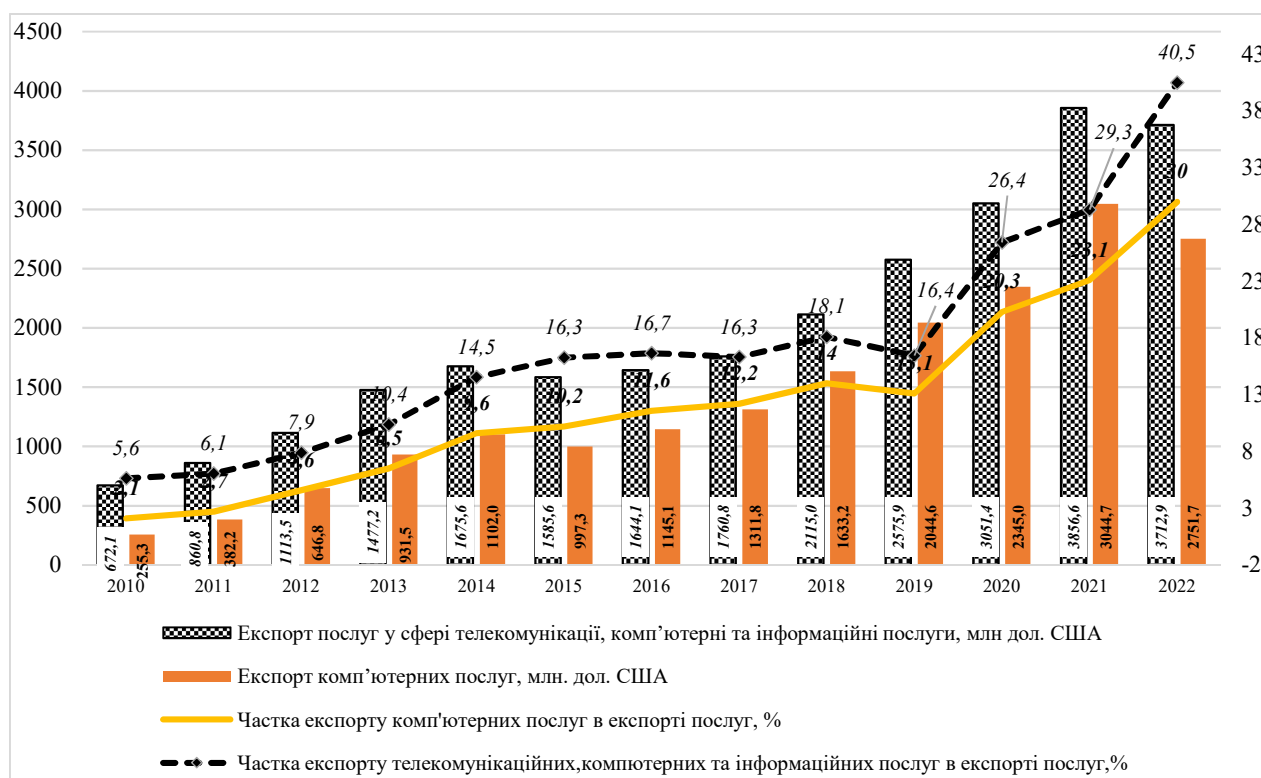

Рис. 1. Експорт комп'ютерних послуг у 2010-2022 рр. (розраховано за [8])

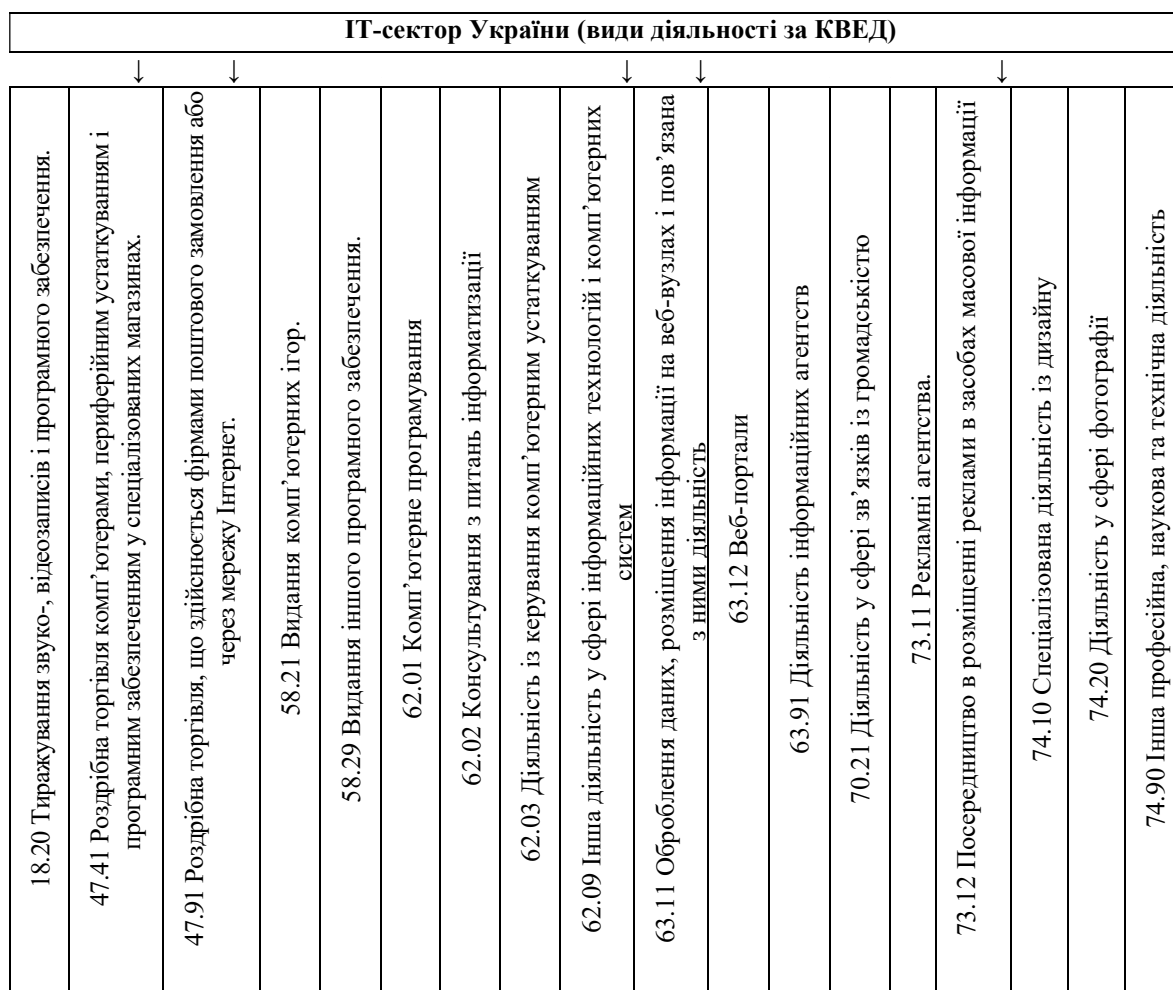

Рис. 2. ІТ-сектор України (сформовано авторами)

Як зазначив виконавчий директор Асоціації ІТ Ukraine К. Васюк, “в ІТ працює майже 2 % усіх зайнятих осіб. Це становить 3,5 % у ВВП” [9]. Досліджуючи перспективи ІТ-сектора, В. Міщенко зауважив, що на початку 2022 р. в Україні функціонувало 2234 ІТ-підприємства, серед них 1701 розробник технологічних продуктів і 533 постачальники ІТ-послуг. Найбільше зосередження ІТ-компаній спостерігалось в Київському, Львівському, Харківському, Одеському та Дніпропетровському кластерах. З квітня 2022 р. активно почали формуватися два нових – Закарпатський та Івано-Франківський [10, с. 105].

Відповідно до міжнародної експертизи IDC ІТ-ринок є складовою інформаційно-телекомунікаційного ринку, що має таку структуру: апаратне забезпечення (hardware), програмне забезпечення (Software) та ІТ-послуги (IT-services). Віднедавна, крім перерахованих, до ІТ-ринку стали також відносити сегмент “публічні хмари” [12].

Для дослідження ІТ-сектора України виділимо перелік видів діяльності, що включатимуть КВЕД комп’ютерних, інформаційних та інших ІТ-послуг. Основна їх частина входить до секції “Інформація та телекомунікації” (вона, своєю чергою, включає виробництво і поширення інформації та культурного продукту, забезпечення способу передавання та поширення цих продуктів, а також даних та інформації, діяльність у сфері інформаційних технологій, оброблення даних та іншу діяльність у сфері інформаційних послуг).

Основним є КВЕД “62.01 Комп’ютерне програмування”. Разом з тим, відповідно до класифікатора видів підприємницької діяльності до ІТ-сектора авторами віднесено наступні види діяльності, які так чи інакше генерують інформаційні та цифрові продукти (рис. 2).

За даними Державного комітету статистики України, кількість суб’єктів господарювання, які працюють у ІТ-секторі, у 2010 році становила 67906 од., з них 11900 підприємств та 56006 фізичних осіб-підприємців, у 2022 році їхня кількість зросла до 338425 од. (на майже 80 %): з них 11044 підприємств (на 7,2 % менше) та 327381 ФОП (на 484,5% більше) (рис. 3).

Найбільше суб’єктів ІТ-сектора займалися комп’ютерним програмуванням (32,8 % від усіх підприємств та 55,3 % від усіх ФОП). На другому місці за кількістю – рекламні агентства та третьому – підприємства, діяльність яких пов’язана з обробленням даних, розміщенням інформації на веб-вузлах.

В ІТ-секторі зайнято більше 426 тис. працівників: 85,126 тис. – на підприємствах та 340,688 тис. – у фізичних осіб-підприємців [8]. Вітчизняні ІТ-фахівці – це переважно молоді люди у віці 18-32 роки. Майже 60% спеціалістів зайняті в системі ІТ-аутсорсингу.

Однак, незважаючи на високі темпи збільшення кількості фахівців, потреба в них залишається високою і перевищує можливості підготовки у закладах вищої освіти, які складають близько 15-17 тисяч осіб на рік [13, с. 93]. Частина фахівців після здобуття профільної освіти виїжджає за кордон, частина – віддає перевагу роботі на фрилансі.

Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) суб’єктами господарювання ІТ-сектора за 2022 рік склав 226,9 млрд грн (з нього підприємства реалізували продукції на суму 226,2 млрд грн, або 99,7 % та фізичні особи-підприємці – 0,6 млрд грн, або 0,3 %). З 2010 року обсяг реалізації галузі збільшився у 7 разів (із 32,5 млрд грн). Рекордного показника обсягів реалізованої продукції досягнуто суб’єктами ІТ-сектора у 2021 р. – 528,9 млрд грн, що склало 5,3 % від сукупного обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) суб’єктів господарювання усіх видів економічної діяльності у 2021 році та 9,7 % від ВВП. З 2010 р. темпи щорічного зростання склали значення від найменшого 12,4 % (у 2011 р.) до максимального 54 % (в 2021 р.). Проте у “воєнний” 2022 рік обсяг реалізації сектора зменшився до значення 4,4 % до ВВП порівняно з 9,7 % у 2021 році.

Характерною рисою фінансових аспектів суб’єктів бізнесу ІТ-сектора є низька капіталоемкість, яка прямо корелює з обсягами їх діяльності. У 2021 р. обсяг інвестицій, залучених українськими ІТ-компаніями, склав 1,68 млрд дол. США і збільшився за п’ять років у 6,3 рази [10, с. 106]. Головними інвесторами вітчизняної ІТ-сфери є зарубіжні компанії та венчурні фонди, на які припадає майже 90 % загального обсягу залучених інвестицій.

З метою ефективного функціонування ІТ-підприємств України фінансова діяльність підприємств має бути спрямована на забезпечення формування і реалізації ефективної фінансової політики для забезпечення досягнення визначеного рівня фінансової стійкості, досягнення раціонального співвідношення власних і залучених ресурсів, достатнього рівня робочого капіталу, а відтак і необхідного рівня фінансово-економічної безпеки. Тож важливим напрямом забезпечення ефективного функціонування сектора цифрових технологій є визначення джерел його фінансування та їхня оптимізація.

Як відзначає В. Міщенко, об’єкти техніко-технологічної інфраструктури фінансуються переважно за рахунок держави або коштів державно-приватних партнерств, а об’єкти програмно-сервісної – за рахунок приватного бізнесу [14, с. 157].

Забезпечення достатніми обсягами фінансових ресурсів є однією з найважливіших умов досягнення цілей та завдань, передбачених фінансовою стратегією підприємства.

Дослідження забезпечення фінансовими ресурсами вітчизняних підприємств ІТ-сектора показали, що в 2022 р. порівняно з 2018 р. суттєво збільшився обсяг фінансових ресурсів підприємств ІТ-сектора України: з майже 66 млрд грн до 118,8 млрд грн, або склав 180 %.

Джерела формування фінансових ресурсів різноманітні. Загалом виділимо власні джерела фінансування та залучені кошти, а також дослідимо динаміку постійного капіталу й поточних зобов’язань (рис. 4).

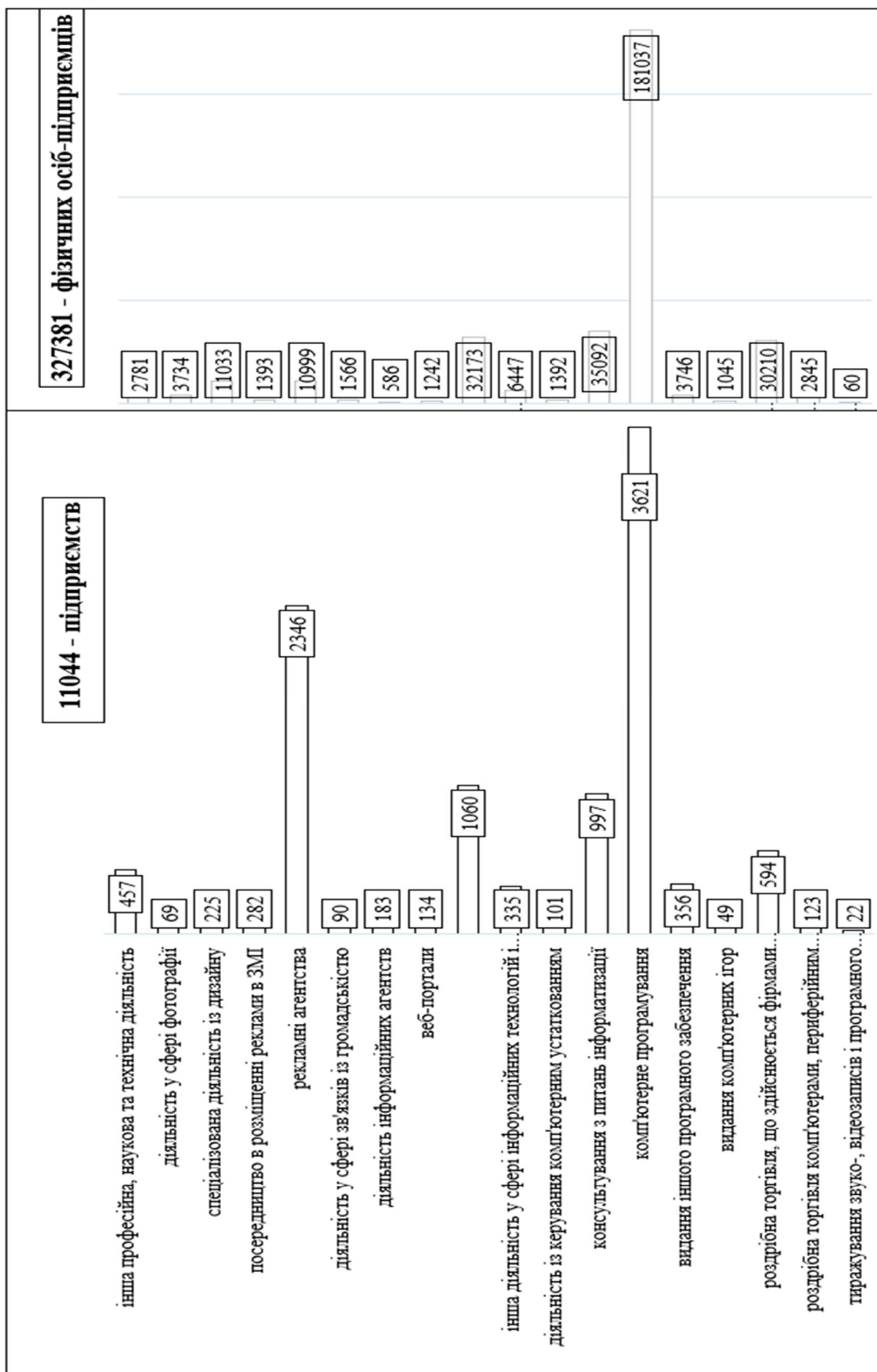

Рис. 3. Кількість суб'єктів господарювання в ІТ-секторі України у 2022 р. (розраховано за [8])

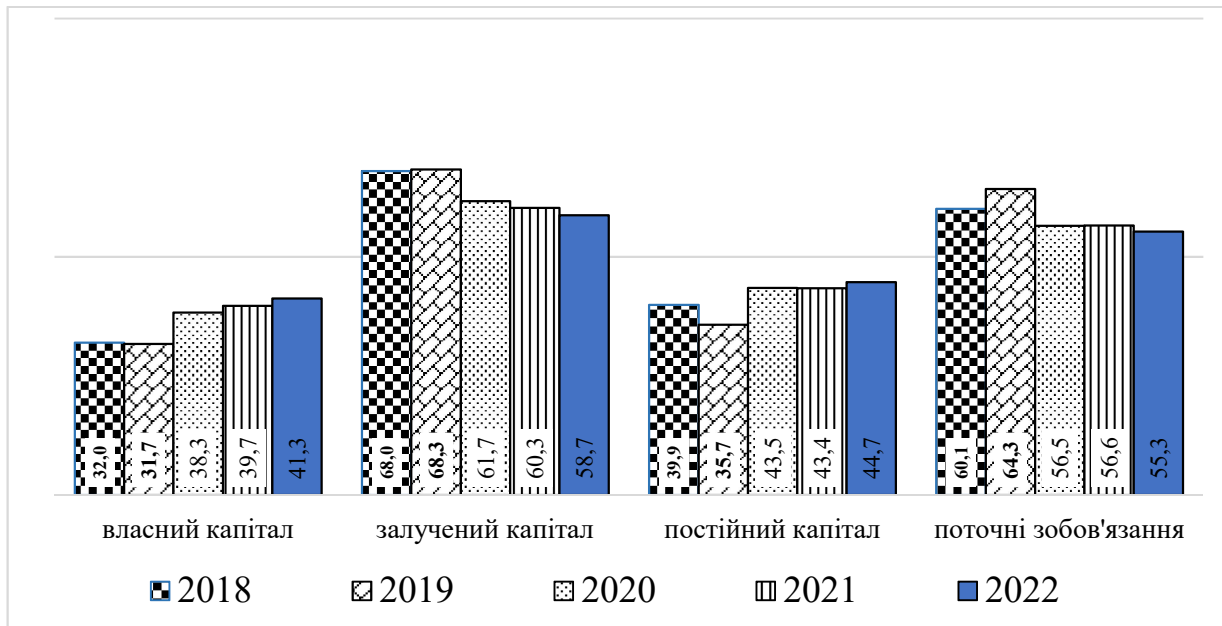

Рис. 4. Структура фінансових ресурсів підприємств ІТ-сектора України у 2018-2022 рр., %
(розраховано за [8])

Нарощення величини фінансових ресурсів відбулося зокрема завдяки збільшенню суми власного капіталу з 21,1 млрд грн до 49 млрд грн (більше ніж удвічі) та поточних зобов'язань із 39,7 млрд грн до 65,7 млрд грн (або в 1,7 рази). Темпи зростання фінансових ресурсів були максимальними у 2022 р. (21,8%). Причому приріст власного капіталу виявився найвищим у 2020 р. – 31,7%, а поточних зобов'язань – у 2019 р. – 39,7 %.

Динаміка капіталу підприємств ІТ-сектора свідчить про те, що обсяги діяльності підприємств поступово збільшуються, тож на обсяги фінансування підприємств не вплинула суттєво криза, пов'язана з карантинними обмеженнями, впровадженими у зв'язку з пандемією Covid-19, а протягом дії воєнного стану, введеного у 2022 році, галузь змогла знайти такі формати роботи (зокрема, віддалений та онлайн), яким не перешкоджали перебої з постачанням електроенергії, повітряні тривоги та безпосередні військові дії.

Частка власних фінансових ресурсів за останні 5 років невинно зростає (з 32 % до 41,3 %) і загалом це позитивна тенденція. Підприємства можуть скеровувати отримані кошти для рефінансування діяльності, покращення матеріальної бази, забезпечення плацдарму для наступного розширеного відтворення. А для здешевлення своєї поточної виробничо-фінансової діяльності підприємства мають змогу скористатися позиками та залученими коштами, частка яких зменшується з 68 % у 2018 р. до 58,7 % у 2022 р.

Прибуток є важливим внутрішнім джерелом поповнення фінансових ресурсів. Протягом 2010-2015 рр. динаміка прибутку підприємств ІТ-сектора була нестабільна (рис. 5), а з 2016 року став помітний позитивний тренд: ІТ-галузь активно

розвивалася, сума і частка нерозподіленого прибутку у складі капіталу щорічно зростала (в кінці 2022 р. вона склала 29 %).

Прослідковується пропорційний зв'язок між збільшенням прибутку та обсягом фінансових ресурсів, задіяних ІТ-підприємствами для своєї діяльності. Протягом 2018-2022 рр. величина фінансового результату до оподаткування підприємств ІТ-сектора збільшилася на 8,4 млрд грн, що складає 102,4 % приросту, водночас сума чистого прибутку збільшилася на 6,4 млрд грн і відповідно на 107,3 %. За цей же період величина нерозподіленого прибутку збільшилася на 24,2 млрд грн, або на 236,4 %.

Наведені висновки щодо зміцнення фінансової стійкості підтверджуються даними рис. 6. Завдяки тому, що впродовж періоду 2018-2022 рр. сума і частка постійного капіталу (власного капіталу і довгостроково залучених коштів) ІТ-підприємств зростає, значення коефіцієнта довгострокової фінансової незалежності покращилося з 0,4 до 0,45. Зменшення залежності ІТ-підприємств від залучених коштів проявляється через зниження коефіцієнта співвідношення залученого і власного капіталу з 2,1 до всього 1,4. Рівень забезпеченості постійним оборотним капіталом зріс із 21 % до 30 %.

Оцінювання фінансової стійкості підприємств України назагал за 2018-2022 рр. характеризується незначним збільшенням коефіцієнта фінансової незалежності (із 0,25 до 0,27), зменшенням частки довгостроково залученого капіталу на 2,8 в.п., незмінністю коефіцієнта довгострокової фінансової стійкості (0,41), дефіцитом власних оборотних коштів протягом 2018-2020 рр. та їх недостатністю протягом 2021-2022 рр. (всього 2,1% в оборотних активах порівняно з мінімально необхідним 10%).

Рис. 5. Прибуток до оподаткування та чистий прибуток підприємств ІТ-сектора України у 2010-2022 рр. (розраховано за даними [8])

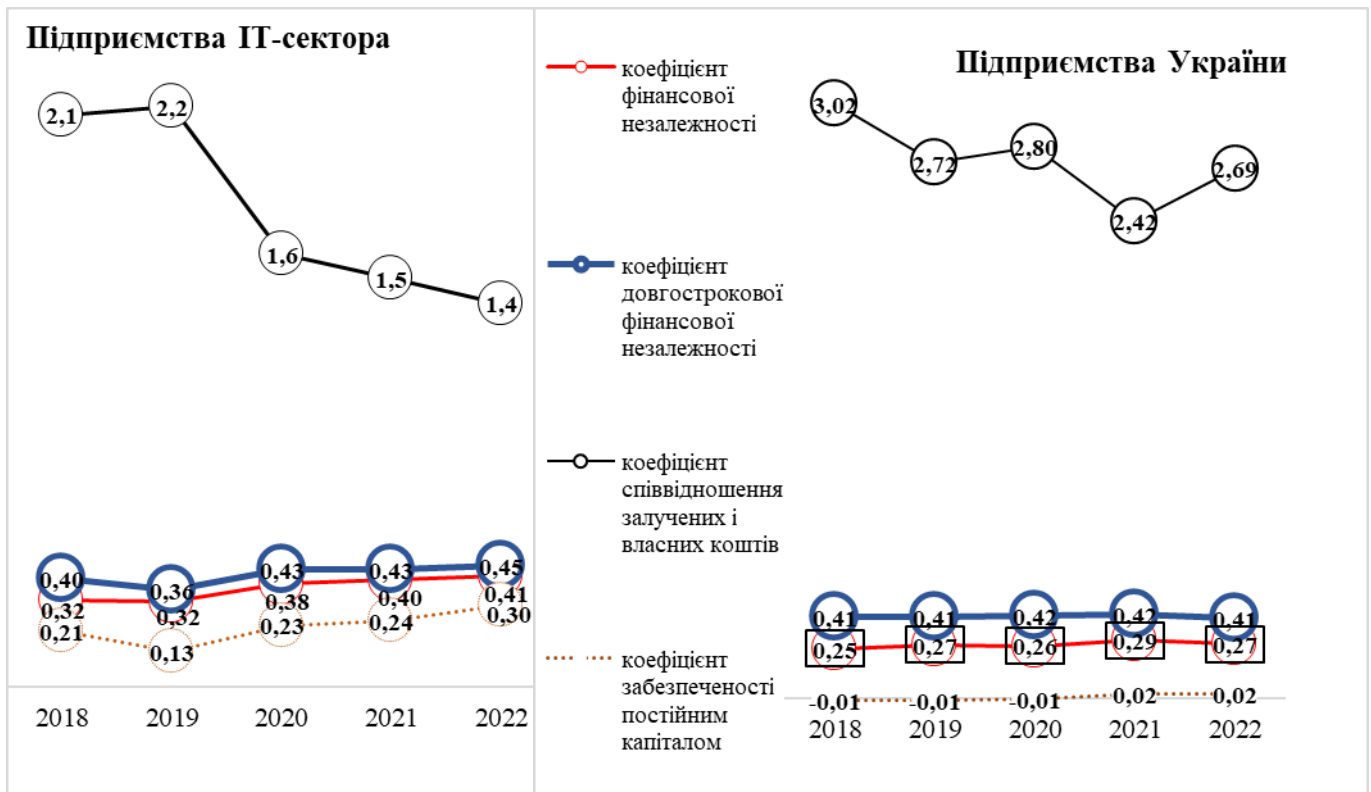

Рис. 6. Показники фінансової стійкості підприємств України за 2018-2022 рр. (розраховано за даними [8])

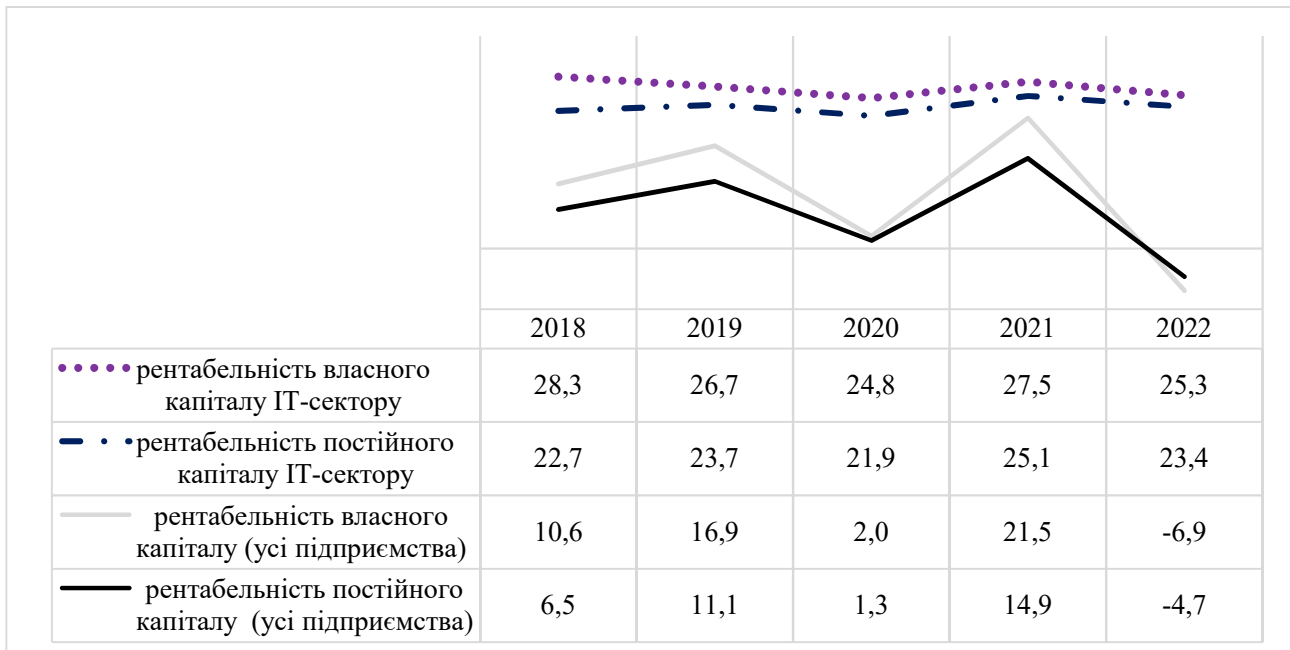

Рис. 7. Рентабельність власного і постійного капіталу підприємств України за 2018-2022 рр., %
(розраховано за даними [8])

Суттєвий вплив на значення коефіцієнтів фінансової стійкості має галузь діяльності підприємств. Так, для підприємств ІТ-сектора зазначені коефіцієнти вищі та нижча залежність від позикового та інших видів залученого капіталу.

Застосування коефіцієнта довгострокової фінансової стійкості дозволило відслідкувати залежність показника фінансової рентабельності від частки не тільки власного капіталу, а й інших видів капіталу, залучених на довгостроковий період (рис. 7).

У підприємств України назагал рентабельність власного і постійного капіталу є суттєво нижчою і до кінця 2022 року має від'ємне значення: рентабельність власного капіталу зменшилася з 10,6 % до (-6,9 %); рентабельність постійного капіталу зменшилася з 11,1 % до (-4,7 %). Таким чином, на результативність використання довгострокових видів капіталу підприємств України негативний вплив спричинили введення воєнного стану, обмеженість джерел фінансування, непередбачуваність фінансово-економічного середовища, тоді як ці фактори менше вплинули на діяльність ІТ-сектора (через можливість працювати поза межами території України та не бути прив'язаними фізично до наявної ІТ-інфраструктури).

У підприємств ІТ-сектора України рентабельність власного капіталу (фінансова рентабельність) варіює від 28,3 % за 2018 р. до 25,3 % у 2022 р. При збільшенні власного капіталу на 132,1 % його рентабельність зменшилася на 10,7 %. Збільшення ж постійного капіталу на 101,4 % призвело до зростання його рентабельності на 2,9 % (з 22,7 % до 23,4 %).

Найвищі показники рентабельності операційної діяльності у 2022 році були у підприємств у сфері інформаційних технологій і комп'ютерних систем

(12%), комп'ютерного програмування (11,1 %), дизайну (10,7 %) та роздрібної торгівлі комп'ютерами, устаткуванням і програмним забезпеченням (9,9 %).

Сучасні тенденції розвитку світової ІТ-системи характеризуються посиленням конкуренції за обмежені трудові та фінансові ресурси, при цьому основним критерієм виживання компаній на ринку стає здатність своєчасно впроваджувати інновації для мобілізації достатнього робочого капіталу. Типовим наслідком кризових явищ для розвитку підприємств, особливо у 2022-2023 рр., стала гостра нестача професійних кадрів, що істотно позначилося на ефективності господарювання.

Комплексно й достовірно оцінити ефективність управління капіталом у суб'єктів бізнесу ІТ-ринку України на основі традиційних методів аналізу складно. Це пояснюється такими причинами:

- більшість ІТ-компаній, які працюють в Україні, є аутсорсерами, що виконують замовлення міжнародних корпорацій і не працюють на внутрішній ринок;
- відкрита інформація про діяльність українських ІТ-компаній містить загальні відомості й лише окремі показники за певний період часу. Більшість даних, особливо про внески засновників, фінансові та економічні показники, є закритими у зв'язку з приватним характером власності;
- більшість ІТ-компаній, які мають схожий напрям діяльності, все ж відрізняються специфікою виконання ІТ-завдань і пропозицій ІТ-рішень (що стає проявом монополістичних тенденцій);
- більшість ІТ-компаній працюють на основі зовнішнього інвестування, орієнтуючись на зовнішні ІТ-ринки [12];
- реально оцінити результати діяльності та склад і джерела капіталу для суб'єктів ІТ-сектора,

що зареєстровані як фізичні особи-підприємці, взагалі неможливо через використання ними переважно спрощеної системи обліку й звітності.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Для вироблення механізмів підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами підприємств важливим є вирішення проблеми її понятійного визначення та структуризації показників її оцінювання. В умовах трансформаційних процесів в соціально-економічній системі країни вважаємо за доцільне визнавати фінансово стійкими такі підприємства, які за рахунок переважаючої величини довгострокових джерел фінансування в сукупному капіталі спроможні: забезпечити безперерйну, надійну й ефективну фінансово-господарську діяльність; формувати достатній, проте не надмірний рівень робочого капіталу; нарощувати показники рентабельності власного й постійного капіталу.

Загалом тенденція, виявлена за результатами аналізу ІТ-сектора України, є позитивною, свідчить про повноту використання власних фінансових ресурсів і можливості залучення короткострокових ресурсів для фінансування поточної діяльності за умови постійного зростання прибутку. Повнота використання наявних фінансових ресурсів та фінансових можливостей, залучення коштів на економічно вигідній основі із зовнішніх джерел є важливою передумовою прискорення темпів інвестиційно-інноваційного розвитку і на цій основі підвищення ефективності господарської діяльності підприємств [15].

Проведене дослідження дозволяє зробити висновок про те, що вітчизняний ІТ-сектор навіть в умовах воєнного стану розвивався достатньо динамічно: постійно зростали кількість ІТ-підприємств та ІТ-ФОП, обсяги залучених інвестицій та експорт ІТ-продуктів і послуг, сукупний капітал підприємств збільшувався як за рахунок нарощення власного капіталу, так і завдяки залученню ресурсам на довго- та короткостроковий період.

Фахівці визначають перспективи розвитку ІТ-сектора: головними напрямками для інвестування має стати фінансування цифрових технологій та наукових досліджень у таких галузях, як Big Data, штучний інтелект, хмарні обчислення, робототехніка, машинне навчання, доповнена реальність, промисловий Інтернет речей та кібербезпека [10, с. 108].

Головними напрямками цифрової трансформації вітчизняної економіки повинні бути: підтримка та стимулювання розвитку ІТ-сектора, розвиток національної цифрової інфраструктури, розширення масштабів цифровізації бізнесу, державного управління, соціальної сфери, а також розвиток цифрових навичок і цифрової культури населення з метою подолання “цифрового розриву”.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бердар М. М. Управління процесом формування і використання фінансових ресурсів підприємства на основі логістичного підходу. *Актуальні проблеми економіки*. 2008. № 5 (83). С. 133-138.
2. Ванькович Д. В. Удосконалення механізму реорганізації управління фінансовими ресурсами підприємств. *Фінанси України*. 2010. № 9. С. 112-117.
3. Вінц Ю. О. Удосконалення управління фінансовими ресурсами підприємства. *Держава та регіони*. 2007. № 10. С. 55-59.
4. Джерелейко С. Д. Управління фінансовими ресурсами промислових підприємств. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/sre/2010_1/156.pdf.
5. Зеліско І. М. Управління фінансовими ресурсами аграрно-промислових компаній : монографія. К. : ЦП “КОМПРИНТ”, 2014. 420 с.
6. Нестеренко Н. В., Ребріна Д. М. Шляхи вдосконалення управління фінансовими ресурсами підприємства. *Економічний вісник Донбасу* : зб. наук. праць. 2011. № 3(16). С. 69-72.
7. Мицак О. В., Чуй І. Р., Демковська О. І. Ідентифікація та методика оцінювання фінансової стійкості підприємств для забезпечення їх фінансової рівноваги. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету*. Львів : Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2016. Вип. 51. С. 159-164.
8. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
9. Як ІТ-індустрія розвиває інші галузі економіки у 2022 році. URL: <https://finance.ua/ua/goodtoknow/jak-it-industrija-rozvyvae-inshi-galuzi-ekonomiku>.
10. Міщенко В. І. Перспективи розвитку ІТ-сектору та цифрової інфраструктури України. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2022. Вип. 43. С. 105-111.
11. ІТ-індустрія: розвиток української економіки і талантів. “ІТ України”. Київ. Вересень, 2015. 20 с. URL: itukraine.org.ua/sites/default/files/1_vytalyu_nuzhnyu.pdf.
12. Кораблінова І. А., Кульбацька Н. М. Актуальні проблеми дослідження ІТ-ринку України. *Ефективна економіка*. 2017. № 12. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5997_2.
13. Буй Т. Г., Науменкова С. В. Використання структурованих цінних паперів для фінансування корпорацій в Україні. *Фінанси України*. 2010. № 2. С. 89-101.
14. Міщенко В. І. Світовий досвід державної підтримки використання цифрових технологій та можливості його адаптації в умовах України. *Інтернаука*. Серія: Економічні науки. 2022. № 1 (57). С. 148-160.
15. Біла О. Г. Фінансові ресурси і фінансові можливості інвестиційно-інноваційного розвитку споживчої кооперації України. *Фінансово-економічний розвиток України в умовах глобалізаційно-інтеграційних процесів* : збірник матеріалів ІІІ всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, 28 лютого 2014 р. Львів : Вид-во ЛКА. С. 198-201.

REFERENCES

1. Berdar, M. M. (2008), Upravlinnia protsesom formuvannia i vykorystannia finansovykh resursiv pidpriemstva na osnovi lohistychnoho pidkhotu, *Aktual'ni problemy ekonomiky*, № 5 (83), s. 133-138.
2. Van'kovych, D. V. (2010), Udoskonalennia mekhanizmu reorhanizatsii upravlinnia finansovymy resursamy pidpriemstv, *Finansy Ukrainy*, № 9, s. 112-117.
3. Vints, Yu. O. (2007), Udoskonalennia upravlinnia finansovymy resursamy pidpriemstva, *Derzhava ta rehiony*, № 10, s. 55-59.
4. Dzherelejko, S. D. Upravlinnia finansovymy resursamy promyslovykh pidpriemstv, available at: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/sre/2010_1/156.pdf.
5. Zelisko, I. M. (2014), Upravlinnia finansovymy resursamy ahrarno-promyslovykh kompanij : monohrafiia, TsP "KOMPRYNT", K., 420 s.
6. Nesterenko, N. V. and Rebrina, D. M. (2011), Shliakhy vdoskonalennia upravlinnia finansovymy resursamy pidpriemstva, *Ekonomichnyj visnyk Donbasu : zb. nauk. prats'*, № 3(16), s. 69-72.
7. Mytsak, O. V. Chuj, I. R. and Demkov'ska, O. I. (2016), Identyfikatsiia ta metodyka otsiniuvannia finansovoi stijkosti pidpriemstv dlia zabezpechennia ikh finansovoi rivnovahy, *Visnyk L'vivs'koho torhovel'no-ekonomichnogo universytetu*, Vydavnytstvo L'vivs'koho torhovel'no-ekonomichnogo universytetu, L'viv, vyp. 51, s. 159-164.
8. Ofitsijnyj sajt Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy, available at: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
9. Yak IT-industriia rozvyvaie inshi haluzi ekonomiky u 2022 rotsi, available at: <https://finance.ua/ua/goodtoknow/jak-it-industrija-rozvyvae-inshi-galuzi-ekonomiky>.
10. Mischenko, V. I. (2022), Perspektyvy rozvytku IT-sektoru ta tsyfrovoi infrastruktury Ukrainy, *Naukovyj visnyk Uzhhorods'koho universytetu*, vyp. 43, s. 105-111.
11. IT-industriia: rozvytok ukrains'koi ekonomiky i talantiv. "IT Ukrainy". Kyiv. Veresen', 2015. 20 s., available at: itukraine.org.ua/sites/default/files/1_vytalyy_nuzhnyy.pdf.
12. Korablinova, I. A. and Kul'bats'ka, N. M. (2017), Aktual'ni problemy doslidzhennia IT-ryнку Ukrainy, *Efektivna ekonomika*, № 12, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5997>.
13. Buj, T. H. and Naumenkova, S. V. (2010), Vykorystannia strukturovanykh tsinnykh papieriv dlia finansuvannia korporatsij v Ukraini, *Finansy Ukrainy*, № 2, s. 89-101.
14. Mischenko, V. I. (2022), Svitovyj dosvid derzhavnoi pidtrymky vykorystannia tsyfrovyykh tekhnolohij ta mozhlyvosti joho adaptatsii v umovakh Ukrainy, *Internauka. Serii: Ekonomichni nauky.*, № 1 (57), s. 148-160.
15. Bila, O. H. Finansovi resursy i finansovi mozhlyvosti investytsijno-innovatsijnoho rozvytku spozhyvchoi kooperatsii Ukrainy. *Finansovo-ekonomichnyj rozvytok Ukrainy v umovakh hlobalizatsijno-intehratsijnykh protsesiv* : zbirnyk materialiv III vseukrains'koi naukovo-praktychnoi Internet-konferentsii, 28 liutoho 2014 r., Vyd-vo LKA, L'viv, s. 198-201.

Стаття надійшла до редакції 13 листопада 2023 року